

Milan Marcinek

Organizácia, fungovanie a rozvoj Integrowaného Záchranného Systému (IZS) na území Slovenskej Republiky

Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa nr 4, 29-34

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Milan MARCINEK

Akademia Policyjna w Bratysławie

ORGANIZÁCIA, FUNGOVANIE A ROZVOJ INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU (IZS) NA ÚZEMÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ÚVOD

Nový systém organizácie a riadenia záchranných zložiek sa na našom území začal vytvárať na začiatku 90-tych rokov pod názvom komplexný záchranný systém. Legislatívne sa ho nepodarilo dopracovať do rozpadu ČSFR a vytvorenia samostatnej Slovenskej republiky. Po roku 1993 začalo MV SR pripravovať nový variant zákona o integrovanom záchrannom systéme, ktorý sa však podarilo prijať až v roku 2002. Jedná sa o zákon č. č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme, ktorý nadobudol účinnosť dňom 1. júla 2002. Najväčším problémom pri príprave a schvaľovaní zákona o integrovanom záchrannom systéme boli diskusie o kompetenciách a podriadenosti záchranného systému.

Návrh zákona o integrovanom záchrannom systéme bol vypracovaný v súlade s plánom legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na rok 2001. Pri vypracúvaní návrhu zákona sa postupovalo v súlade s návrhom legislatívneho zámeru zákona o integrovanom záchrannom systéme, ktorý bol schválený uznesením vlády Slovenskej republiky č. 128 zo 14. februára 2001. Návrh zákona ustanovuje organizáciu integrovaného záchranného systému, pôsobnosť a úlohy orgánov štátnej správy a záchranných zložiek v rámci integrovaného záchranného systému práva a povinnosti obcí a iných právnických osôb, fyzických osôb, ktoré majú oprávnenie na podnikanie, a ostatných fyzických osôb. V súlade s rozhodnutím Rady Európskej únie 91/396/EEC z 29. júla 1991 o zavedení jednotného európskeho čísla na tiesňové volanie sa upravuje zavedenie a používanie linky tiesňového volania 112 Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2002/22/ES zo 7. marca 2002 o univerzálnej službe a právach užívateľov týkajúcich sa elektronických komunikačných sietí a služieb (smernica univerzálnej služby). Pri príprave návrhu zákona sa prihliadalo aj na očakávanú reformu verejnej správy. Vzhľadom na uvedené bol navrhnutý „krajský model“ integrovaného záchranného systému, ktorý akceptuje predpokladané zmeny súvisiace s decentralizáciou a modernizáciou verejnej správy.

V predkladanom návrhu zákona sú zakotvené ustanovenia súvisiace so zmenami v právnom poriadku Slovenskej republiky. Právna úprava integrovaného záchranného systému priamo alebo nepriamo súvisí s inými zákonmi, ktoré upravujú úlohy a opatrenia zamerané na ochranu života, zdravia alebo majetku.

Integrovaný záchranný systém (IZS) je komplex vyčlenených súčastí (štátnych orgánov, obcí, súčastí ozbrojených síl, záchranných útvarov, občianskych združení a ďalších právnických a fyzických osôb) a koordinácia ich činnosti pri záchranných, likvidačných a lokalizačných prácach v priebehu krízových javov.

Nový systém organizácie a riadenia záchranných, lokalizačných a likvidačných prác má za cieľ predovšetkým:

- zabezpečiť právnu ochranu osôb vykonávajúcich záchranné, lokalizačné a likvidačné práce;
- koordinovať súčinnosť záchranných jednotiek na základe legislatívnych úprav (vrátane koordinácie činnosti síl a prostriedkov štátnej správy a podnikateľských subjektov);
- umožniť izoláciu a ochranu priestoru likvidácie krízy;
- vytvoriť podmienky na účelné doplnenie novou technikou; ktorá využíva najmodernejšie technológie a pritom vylúčiť duplicitu pri obstarávaní tejto finančne náročnej techniky;
- vytvoriť nový informačný systém so vzájomne prepojenými databázami;
- zjednotiť systém spojenia s dôrazom na spojenie miesta zásahu s riadiacim centrom;
- organizovať spoločné cvičenia a zladžovanie činnosti záchranných jednotiek rôznych subjektov počas zásahu;
- vytvoriť databázu expertov z rôznych špeciálnych odborov (medicína a psychológia katastrof, chemicko-biologické rozbory, statické, dynamické a hydrologické posudky, predpovedanie vývoja hydrometeorologickej situácie, posudky z mechaniky zemín, únavy materiálov...) a mechanizmy na ich využívanie počas zásahov;
- umožniť plynulé nasadzovanie síl a prostriedkov nadriadeného organizačného stupňa (kraj, republika), ak vyčlenené sily a prostriedky v rámci územného obvodu nie sú dostačujúce;
- koordinovať zásah v priestore riešenia krízy, ak sa jej vplyvy rozšírili na územie susedného obvodu, prípadne kraja alebo susediaceho štátu;
- sprehľadniť tok financií do systému vykonávania záchranných, lokalizačných a likvidačných prác.

Pri vytváraní integrovaných záchranných systémov je nutné rešpektovať rad vnútorných väzieb, ktoré majú bezprostredný vplyv na kvalitu a účinnosť nového systému. Na druhej strane je integrovaný systém vytváraný v prostredí, ktoré priamo ovplyvňuje rad vonkajších väzieb riadiacej, ale aj výkonnej sféry. Tieto vytvárajú vonkajšie podmienky, ktoré taktiež podstatnou mierou ovplyvnia vytváraný integrovaný záchranný systém.

Zákon č. 129/2002 Z. z. charakterizuje integrovaný záchranný systém ako koordinovaný postup jeho zložiek pri zabezpečovaní ich pripravenosti a pri vykonávaní činností a opatrení súvisiacich s poskytovaním neodkladnej pomoci v tiesni. Stav, pri ktorom je bezprostredne ohrozený život, zdravie, majetok alebo životné prostredie a pri ktorom je postihnutý odkázaný na poskytnutie neodkladnej pomoci je charakterizovaný ako tieseň.

V integrovanom záchrannom systéme pôsobia Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „MV SR“), krajské úrady a záchranné zložky. Výkonnými súčasťami integrovaného záchranného systému sú záchranné zložky, ktoré sú členené na základné záchranné zložky¹, ostatné záchranné zložky² a útvary Policajného zboru SR. Základné záchranné zložky vykonávajú svoju činnosť

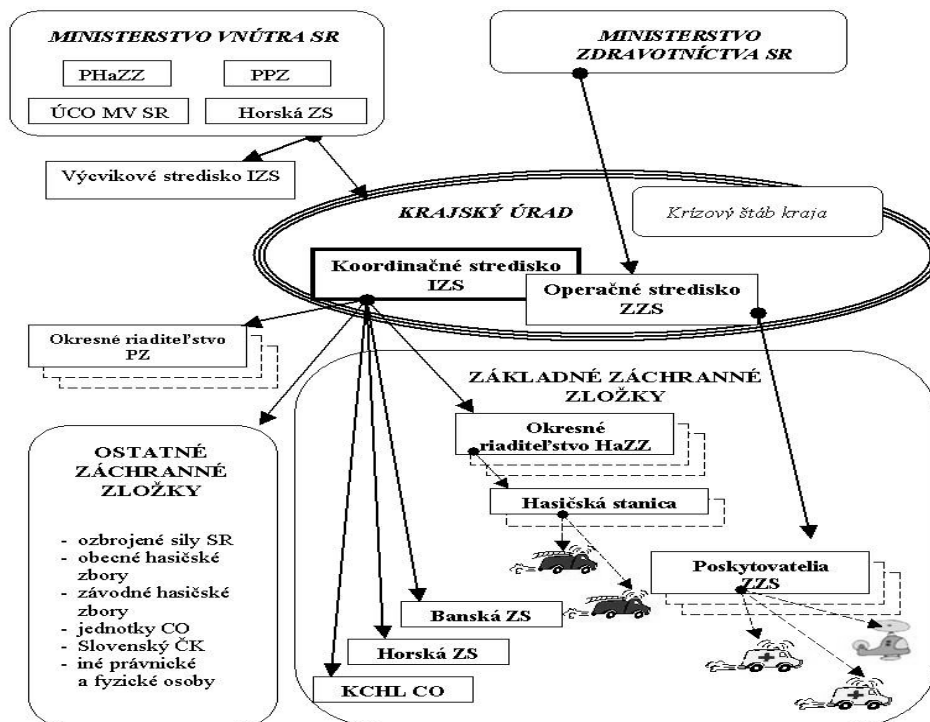
¹ § 8 zákona č. 129/2002 Z. z.

² § 9 zákona č. 129/2002 Z. z.

v súlade so svojím zameraním a poslaním podľa osobitných predpisov, pričom ich odborná činnosť pôsobením v integrovanom záchrannom systéme nie je dotknutá. Ostatné záchranné zložky poskytujú pomoc len v prípade, ak sú na ten účel vyzvané. útvary Policajného zboru SR zabezpečujú ochranu celospoločenských záujmov, hodnôt a zákonnosti na území štátu, ochranu osôb, ich životov, zdravia, ľudskej dôstojnosti a ochranu majetku. Ich pozornosť je zameraná na zabezpečenie verejného poriadku, reguláciu dopravy alebo evakuácie, uzatváranie a stráženie priestorov, zaistenie miesta mimoriadnej udalosti, pyrotechnická činnosť, vyšetrovanie príčiny mimoriadnej udalosti, dokumentovanie mimoriadnej udalosti a pod.

Usporiadanie integrovaného záchranného systému je postavené na krajskom princípe. Koordinačné strediská, základné záchranné zložky a vytypované ostatné záchranné zložky tvoria štruktúru integrovaného záchranného systému. Na území každého kraja v určených zásahových obvodoch pôsobí najmä Hasičský a záchranný zbor, záchranná zdravotná služba a Policajný zbor. Kontrolné chemické laboratóriá civilnej ochrany, Banská záchranná služba, Horská záchranná služba a Letecká zdravotná záchranná služba vykonávajú svoju činnosť spravidla na území tých krajov, do ktorých zasahuje vymedzenie ich pôsobnosti alebo ich zásahový obvod. Začlenenie základných záchranných zložiek do štruktúry integrovaného záchranného systému je realizované bez zásahu do ich súčasného štruktúrného usporiadania. Schematické znázornenie štruktúry integrovaného záchranného systému je uvedené na obrázku č. 1.

Obrázek č. 1:

Ostatné záchranné zložky integrovaného záchranného systému tvoria subjekty, ktorých potenciál je využiteľný na poskytovanie pomoci v tiesni. Ich významnou časťou sú najmä mestské hasičské zbory, závodné hasičské útvary a závodné hasičské zbory, dopravné zdravotné služby a právnické osoby a fyzické osoby, ktorých predmetom činnosti je poskytovanie pomoci v tiesni. Pri poskytovaní pomoci v tiesni sú využívané najmä havarijné služby energetických závodov, odťahové a vyslobodzovacie služby v doprave. Využívanie potenciálu ďalších ostatných záchranných zložiek v širšom meradle sa uvažuje len v prípadoch mimoriadnych udalostí.

V štruktúre integrovaného záchranného systému sú koordinačné strediská určujúcim organizačným prvkom. Ich činnosť v pôsobnosti krajských úradov zabezpečujú odbory krízového riadenia krajských úradov. Úlohou koordinačných stredísk je zabezpečovať koordináciu činností záchranných zložiek integrovaného záchranného systému pri poskytovaní neodkladnej pomoci v tiesni a pri realizovaní úloh a opatrení po vyhlásení mimoriadnej situácie³ alebo inej krízovej situácie, poskytujú súčinnosť krízovému štábu⁴ alebo odborným komisiám prednostu krajského úradu zriadeným podľa osobitných predpisov.

Príjem tiesňového volania v Slovenskej republike je v súčasnej dobe uskutočňovaný prostredníctvom verejnej telefónnej siete na čísla tiesňového volania 150 u Hasičského a záchranného zboru, 155 u záchranej zdravotnej služby, 158 u Policajného zboru a na linke tiesňového volania 112 na koordinačných strediskách.

Vytvorenie linky tiesňového volania 112 bolo koncipované tak, aby bol zabezpečený nepretržitý príjem tiesňového volania z územia príslušného kraja, jeho vyhodnotenie a bezodkladné zabezpečenie výkonu činností záchranných zložiek určených na poskytnutie pomoci v tiesni. Vytvorením linky tiesňového volania 112 zostáva príjem tiesňového volania na ostatných národných číslach tiesňového volania zachovaný.

Budovanie koordinačných stredísk z technického hľadiska bolo v súlade s § 20 ods. 2 a 3 zákona koncipované tak, aby od 1. júla 2003 bol zabezpečený príjem tiesňového volania na linke tiesňového volania 112. Z uvedeného dôvodu boli v koordinačných strediskách dispečerské pracoviská operátorov vybavené technológiou umožňujúcou príjem a presmerovanie tiesňového volania, respektíve uskutočnenie konferenčného hovoru.

Zvolená technológia pre príjem tiesňového volania bola založená na využití digitálnej telefónnej ústredne príslušného krajského úradu, ktorá bola doplnená dispečerskými pracoviskami operátorov. Všetky prichádzajúce volania po linke tiesňového volania 112 a telefonické hovory z dispečerských pracovísk sú zaznamenávané záznamovým zariadením. Automatická identifikácia a lokalizácia volajúceho uvedenou technológiou sa nevykonáva vzhľadom na skutočnosť, že operátori a poskytovatelia telekomunikačných služieb takúto službu pre koordinačné strediská neposkytujú.

³ § 3 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 42/1994 Z. z. v znení neskorších predpisov

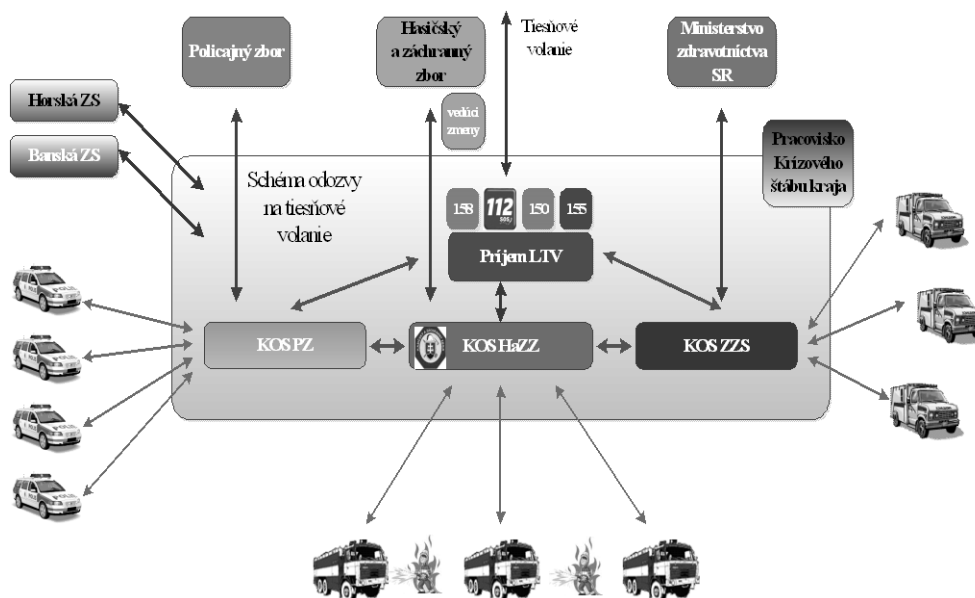
⁴ § 8 ods. 1 písm. a) zákona č. 387/2002 Z. z.

Na príjem tiesňového volania boli na každom koordinačnom stredisku vybudované najmenej štyri dispečerské pracoviská. Technické riešenie umožňuje počet dispečerských pracovísk zvýšiť na šesťnásť, vrátane doplnenia hardvérom a softvérom na zabezpečenie automatizovaného systému podpory riadenia a spracovania informácií v integrovanom záchrannom systéme.

Výkon činnosti na každom koordinačnom stredisku zabezpečujú nepretržite najmenej dvaja operátori v dvanásť hodinových zmenách. V súvislosti s výkonom činnosti koordinačných stredísk základné záchranné zložky doposiaľ nezabezpečili v zmysle § 5 ods. 5 zákona vyslanie svojich zástupcov.

Návrh Konceptie organizácie, fungovania a rozvoja integrovaného záchranného systému v SR na roky 2011 – 2015 nadväzuje na Konceptiu organizácie a rozvoja integrovaného záchranného systému do roku 2010. Schematické znázornenie štruktúry integrovaného záchranného systému je uvedené na obrázku č. 2. Prvá časť je zameraná na analýzu súčasného stavu. Na základe jej zistení boli vypracované princípy organizácie, fungovania a rozvoja IZS v SR na roky 2011 – 2015 a navrhnuté riešenie súčasného stavu, ktoré rozpracováva strategickú víziu, vyjadrenú v programovom vyhlásení vlády SR, schválenom uznesením vlády SR č. 505 z 28. júla 2010.

Obrázok č. 2:

V navrhovanej koncepcii sa kladie dôraz najmä na reštrukturalizáciu organizácie riadenia, fungovania a rozvoja operačného riadenia, tak vo vzťahu k taktickej, ako aj k strategickej úrovni riadenia základných záchranných zložiek, aby bola zabezpečená súčinnosť s krízovým štábom pri plnení ich úloh. Základom návrhu riešenia je stanovenie princípov organizácie, fungovania a rozvoja IZS v SR vrátane zavedenia tzv. superšpecializačného modelu operačného riadenia, ktoré sú následne premietnuté do 12 oblastí reštrukturalizácie IZS. Obsahom tzv. superšpecializačného modelu je riadený a plánovaný prístup k reštrukturalizácii

operačného riadenia a k tvorbe integrovaného operačného strediska na báze koordináčnych stredísk IZS, v ktorom sa bude uskutočňovať integrovaný príjem všetkých národných čísiel tiesňového volania a jednotného európskeho čísla tiesňového volania 112, integrované riadenie vysielania síl a prostriedkov, ako aj integrované vyrozumieanie a varovanie obyvateľstva. Dôvodom pre reštrukturalizáciu zvoleného počtu 12 oblastí IZS boli výsledky získané SWOT analýzou pre zhodnotenie súčasného stavu IZS.

Reštrukturalizáciou integrovaného záchranného systému sa dosiahne zvýšenie úrovne spoločenskej bezpečnosti v oblasti poskytovania pomoci v tiesni, a tým aj posilnenie vedomia spoločnosti a zvýšenie dôvery k záchranným subjektom.

Summary

The article depicts the Integrated Protection System functioning in the Slovak Republic. Moreover, elements of this system are presented and directions for further development are provided. Additionally, the fundamental objectives of this system in crisis situations are described.

Key words: protection system, crisis, crisis management, responding to threats